

Відгук

офіційного опонента доктора психологічних наук, професора,
професора кафедри педагогіки та психології управління соціальними
системами імені акад. І.А. Зязюна Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут» МОН України

Підбуцької Ніни Вікторівни

на дисертаційну роботу **Бабчука Микити Ігоровича**

**«Психологічні особливості осіб з різним рівнем фізичного
перфекціонізму»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальності 053 Психологія

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Надзвичайно актуальним та своєчасним є дослідження перфекціонізму, основною метою якого є не лише вивчення особливостей досягнення особистістю загальної досконалості, а і спрямованість на покращення свого фізичного «Я». Для позначення даного аспекту перфекціонізму у цій роботі використовується термін «фізичний перфекціонізм». Зазначене поняття розуміється автором як система особистісних уявлень і установок, пов'язаних зі створенням ідеального образу свого зовнішнього вигляду: підвищена заклопотаність своєю тілесністю, прагнення до відповідності високим стандартам тіла, до досягнення найкращих результатів у боротьбі за ідеальну фігуру, а також хворобливе ставлення до будь-яких критичних зауважень щодо своєї зовнішності. Вищезазначений науковий інтерес насамперед продиктований практичним запитом, адже з кожним роком зростає кількість людей, які відчувають незадоволеність своїм зовнішнім виглядом. Наразі, це стало однією з ключових психологічних проблем сучасної молоді.

У зв'язку з цим, не викликає сумніву своєчасність і актуальність наукового дослідження Бабчука Микити Ігоровича.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконане в межах наукової програми кафедри теорії та методики практичної психології «Науково-методичні основи практичної підготовки психологів» (номер держреєстрації № 0113U003018), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертаційного дослідження обговорено та затверджено на засіданні Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 29 жовтня 2020 року). Автором досліджувались прояви фізичного перфекціонізму особистості.

Наукове та практичне значення.

Наукова новизна одержаних результатів у дисертації М. І. Бабчука полягає в тому, що вперше фізичний перфекціонізм розглянуто як самостійний феномен, що є системою особистих переконань і установок, пов'язаних із зовнішнім виглядом особистості, зокрема з суб'єктивно означеними проблемами свого тіла і прагненням досягти його високих стандартів. Запропоновано концептуальну модель пізнання фізичного перфекціонізму, компонентний склад якої (спектр рис особистості; сукупність переживань; міжособистісні стосунки; моделювання власного тіла; образ фізичного Я; «Self-esteem») зумовлює динаміку рефлексивного самопізнання особистості. Обґрунтовано та експериментально апробовано дієвість та взаємозалежність показників компонентів зазначеної моделі; зафіксовано комплексне якісно-кількісне поєднання показників у визначенні рівнів фізичного перфекціонізму, що виявляють свою значущість залежно від адекватності сприйняття особистістю власної зовнішності і модальності уявлень про особисту унікальність.

Розширено та поглиблено знання про психологічну сутність фізичного перфекціонізму; уточнено зміст зазначеного феномену в контексті його взаємозв'язків з тими властивостями та рисами особистості, які сприяють його прояву; доповнено уявлення про психологічний портрет осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму. Набуло подальшого розвитку розуміння психологічного змісту фізичного перфекціонізму та тенденцій його пізнання.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтовані важливості вивчення фізичного перфекціонізму як універсального глобального феномену, що здійснює суттєвий вклад в формування і підтримку широкого спектру психологічних проблем у студентської молоді. Дослідження актуалізує необхідність надання психологічної допомоги, спрямованої на зниження рівня незадоволеності своїм тілом, своєю зовнішністю, пошук нового стилю життя та отримання задоволення і відчуття щастя від докладених особистих зусиль. Розроблено комплекс методичного інструментарію, що було застосовано у дисертаційному дослідженні і може використовуватись у психодіагностичній роботі практичних психологів. Отримані в дисертаційній роботі результати можуть бути включені до робочих програм навчальних дисциплін у підготовці майбутніх фахівців: загальної психології, соціальної психології, вікової психології та клінічної психології.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

Основні результати дослідження відображено в 12 публікаціях, з них: 3 статті в наукових фахових виданнях України, 1 стаття у міжнародному періодичному виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних (Web of Science), 8 тез доповідей на конференціях. Матеріали дисертаційної роботи доповідались та обговорювались на: міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (Рига, Латвія, 2022); «Public health – social, educational and psychological dimensions» (Lublin,

Poland, 2021), «Prospects of modern science and education» (Stockholm, Sweden, 2023); «Theoretical and applied aspects of the development of science» (Bilbao, Spain, 2023); «Scientists and methods of using modern technologies» (Melbourne, Australia, 2023); «Solving scientific problems using innovative concepts» (Copenhagen, Denmark, 2024); «Advanced technologies for the implementation of educational initiatives» (Бостон, США, 2024); «Інновації в освіті: сутність, проблеми, перспективи» (Одеса, 2022); «Психолого-педагогічні передумови успішності функціонування особистості в інформаційному суспільстві» (Дніпро, 2022).

Ступінь обґрунтованості наукових положень.

В дисертації викладено теоретичні засади проблеми, описано стратегію, основні методи та результати емпіричного дослідження. Кожний з трьох розділів містить цікаві теоретичні та експериментальні результати, є завершеним відповідно до висунутих завдань і мети дослідження. Слід відзначити послідовність в організації кожної частини дослідження, структурування етапів роботи, які є взаємопов'язаними між собою. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які послідовно та логічно репрезентують напрям розгортання стратегії наукового пошуку, а також висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У *вступі* конкретизовані об'єкт і предмет дослідження. Мета і завдання відображають логіку теоретичної та емпіричної частин праці. Також простежується взаємозв'язок між зазначеними у вступі до дисертації дослідницькими завданнями, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням. Така особливість дає змогу охарактеризувати роботу як логічно вивірене, структурно узгоджене дослідження.

У *першому розділі* дисертації «Теоретико-методологічні основи пізнання фізичного перфекціонізму» М. І. Бабчуком здійснено аналіз перфекціонізму як психологічного феномену, визначено його структуру;

здійснено теоретико-методологічний аналіз досліджуваного феномену фізичного перфекціонізму. Фізичний перфекціонізм розглядається як самостійний феномен, що виявляється у прагненні досягти досконалості своєї зовнішності: підвищеної стурбованості і невдоволеності своєю зовнішністю, прагнення відповідати високим стандартам тіла, досягати найкращих результатів в боротьбі за ідеальну фігуру, а також хворобливого ставлення до критичних зауважень стосовно зовнішності.

Грунтовний критичний аналіз досліджень фізичного перфекціонізму дозволив автору побудувати функціональну модель пізнання фізичного перфекціонізму особистості. Заслуговує уваги розкриття та опис змістових складових зазначеної моделі, що включають ті компоненти, які зумовлюють виникнення та розвиток перфекціонізму, як риси особистості, що зумовлює неповторність людини у всіх її проявах. Модель фізичного перфекціонізму особистості визначає, з точки зору автора, динаміку рефлексивного самопізнання людини, що висвітлює особистісний сенс її конструктивної активності.

У *другому розділі* дисертації «Методи та умови проведення дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму» викладено програму та етапи емпіричного дослідження; обґрунтовано репрезентативну вибірку; емпірично уточнено зміст показників фізичного перфекціонізму відповідно до її теоретичної структури.

Дисертантом визначено етапи дослідницьких процедур, складено батарею психодіагностичних методів, методик, спрямованих на діагностику фізичного перфекціонізму та широкого кола гіпотетично пов'язаних з ним властивостей особистості.

У *третьому розділі* дисертації «Результати емпіричного дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму» проаналізовано та представлено результати емпіричного дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму; викладено якісний та кількісний аналіз індивідуально-психологічних особливостей рівневої структури

перфекціонізму особистості на підставі порівняльного опису профілів особистостей з наведенням їхніх сутнісних відмінних характеристик.

В ході дослідження були виявлені достовірні кореляційні зв'язки між показниками загального перфекціонізму, фізичного перфекціонізму, впливу образу тіла на якість життя, щастя, самоефективності, ситуативною незадоволеністю власним тілом, показниками нарцисичних рис особистості та властивостей особистості. Автором виокремлено та описано п'ятифакторну модель, яка, структурує психологічні властивості особистості, що гіпотетично пов'язані з фізичним перфекціонізмом та певним чином впливають на рівень його прояву.

Використання якісного аналізу дозволило автору виділити групи осіб з високим і низьким рівнем фізичного перфекціонізму та надати їм психологічну характеристику. Специфічність представників кожної групи, відмінності між проявами, що вивчалися у співвідношенні з різноспрямованими показниками, були підтверджені застосуванням t-критерію Стьюдента.

Отже, другий і третій розділи дисертації мають безперечну практичну цінність завдяки багатоаспектному, різнорівневому дослідженню, повноті аналізу отриманих результатів і їх впровадженню у навчальний процес, можливості використання у професійній підготовці практичних психологів. Слід також відмітити логічність та наукову коректність проведеного дослідження загалом.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Дисертаційна робота має завершений характер і відповідає встановленим вимогам щодо оформлення наукових робіт такого рівня. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (295 найменувань, із них 137 іноземною мовою), додатків.

Таким чином, акцентуючи увагу на достатньо високому науковому рівні дисертаційної роботи Бабчука Микити Ігоровича як в теоретичному, так і в практичному аспектах, слід виділити **окремі зауваження та висловити деякі побажання:**

1. Дисертаційна робота виглядає досить ґрунтовною та різнобічною, оскільки розв'язанню підлягали проблеми як у теоретико-методологічній, так і в емпіричній площинах. Водночас вона містить чимало посилань на праці авторів, що надто опосередковано досліджують фізичний перфекціонізм.

2. У роботі застосовано багато психодіагностичних методик, завдяки яким отримано безліч кореляційних зв'язків. Хотілось би побачити докладнішу їх інтерпретацію, висловлюючи власні припущення, гіпотези, які в подальшому можна було перевіряти.

3. На наш погляд, якби автор розглянув фізичний перфекціонізм у осіб різної статі, це прикрасило б роботу та розширило уявлення щодо феномену, якій досліджується.

Зроблені зауваження не ставлять під сумнів цінність дисертаційного дослідження М.І. Бабчука, яке є завершеним, самостійним і робить істотний внесок у вирішення важливої наукової проблеми вивчення фізичного перфекціонізму особистості.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Бабчука Микити Ігоровича «Психологічні особливості осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму», є самостійною, завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, обсягом проведених досліджень відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Порядку

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри педагогіки
та психології управління соціальними
системами імені акад. І.А. Зязюна
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
доктор психологічних наук, професор

Ніна ПІДБУЦЬКА

